

„Bizony, bizony, mondom nektek: Aki nem a kapun megy be a juhok aklába, hanem máshonnan hatol be, az tolvaj és rabló. Aki a kapun megy be, az a juhok pásztora. Az őr kinyit neki, a juhok pedig megismerik a hangját. Nevükön szólítja juhait, és kivezeti őket. Amikor mindegyiket kivezeti, elindul előttük, s a juhok követik, mert ismerik a hangját. Idegen után nem mennek, hanem elfutnak tőle, mert az idegennek nem ismerik a hangját.” Ezt a példabeszédet mondta nekik Jézus, de nem értették, mit akart vele mondani. Jézus folytatta: „Bizony, bizony, mondom nektek: Én vagyok a juhok számára a kapu. Azok, akik előttem jöttek, tolvajok és rablók. Nem is hallgattak rájuk a juhok. Én vagyok a kapu. Aki rajtam keresztül megy be, üdvözülni fog, ki-be jár és legelőt talál. A tolvaj csak azért jön, hogy lopjon, öljön és pusztítson. Én azért jöttem, hogy életük legyen és bőségben legyen...”

Jézus a példabeszédben a juh-akol ajtajának nevezi magát, akin/amelyen keresztül be lehet menni a juhokhoz, és a juhok is ki és be tudnak járni, emellett a juhok pásztornak is nevezi magát, akinek az őr kinyitja az ajtót, és akinek a hangjára a juhok hallgatnak, és kivezeti a juhokat. Az ajtóval kapcsolatban tolvajt és rablót említ, a pásztorhoz pedig az idegent, és a részlet folytatásában a bérest hasonlítja. A némileg ellentmondó képekre nézve valószínűnek látszik, hogy ez a részlet és ennek közvetlen folytatása Jézus különböző példabeszédeinek utólagos egybe-szerkesztésével állt elő, és pedig sajnos nem a tartalom, hanem a jelképek hasonlósága alapján, vagyis néhány #juh kulcsszavú beszéd összevonásával.

Ami Jézus tanításából általában a leginkább érthető, az a létező viszonyokról mondott kritikája, de ez másodlagos ahhoz az üzenethez képest, ami a tanításának a lényege. Ez utóbbi azonban mindig rejtett, úgy a nyilvánosság számára, mint szűkebb körben. Nem csak azért, hogy félre ne értsék szűklátókörűen, vagy félre ne magyarázhatják vádoló szándékkal, hanem mert olyasmiről beszél, akár példabeszédben, akár közvetlen megfogalmazással, ami a szokásos gondolkozás számára alapjaiban érthetetlen. Bizonyára emiatt lett a jelen szakasz szerkesztési szempontja is valami olyan, ami az igehirdetők számára legalább átlátható volt.

Az Egyház más példabeszédek mellett erre a részletre hivatkozva magáénak tekinti az ajtó, a hang és a pásztor kizárólagos szerepét, mint aki Jézust képviseli testi távollétében, a megbízásából. Más vallások, szellemi irányzatok azonban valós vagy mitikus alakjaiknak, akár élő személyeknek is hasonló szerepet tulajdonítanak, Jézus kora előtt ugyanúgy, mint utána. Vonatkozik-e rájuk a 'máshonnan hatol be' fordulat, és ennek folytatásaképpen a 'tolvaj és rabló' pecsét, hiszen sem az ajtót jelentő Jézushoz, sem pedig az őt e szerepben képviselő Egyházhoz nincs belsőleg közük. Az Egyháznak a saját küldetésére vonatkozó történelmi értelmezése szerint igen, amely értelmezés lényegében mindmáig fennáll, annak ellenére, hogy a történelem folyamán a megnyilvánulásai halványultak és a megfogalmazása diplomatikusabb lett.

A példabeszéd sarkos, Jézus feloldhatatlan vagy-vagy-ot állít, ahogy az igazság tanújaként máskor sem engedi meg a kompromisszumot. Jézusnak ez a magatartása leplezte le végül a zsidó valláspolitikai hatalom valódi természetét a maga brutalitásában, amely lényegében a saját igazságuk-szerepük kizárólagosságát jelenti. Jézus a régi hatalom kizárólagos igazságát akarta lecserélni a saját kizárólagos igazságára? Ahogyan azután a történelemben az Egyház ezt az új kizárólagos igazságot képviselte a maga vallási és alkalmasint politikai hatalmával? Ennek a két igazságnak az ellentéte jelentette a konfliktus lényegét?

Jézus tanításának és küldetésének lényege az a valóság, amit többnyire 'mennyei országának', 'Isten országának' nevez, ami a szokásos tapasztalás számára nem létezik és a szokásos gondolkozás számára érthetetlen. Ám Jézus teljesen valóságosnak jelenti ki, mint ami az ő létének és lényének a valódi közege. A Jézussal kapcsolatos botrányt éppen az jelenti, hogy ezt a hétköznapi szemmel láthatatlan valóságot már a jelenlétével is ütközteti a jól ismert hétköznapi valósággal, amely utóbbiról kimondva és kimondatlanul is kijelenti, hogy érvénytelen és értéktelen látszat-valóság, míg a valójában csak általa látott belső valóságot nyilvánítja érvényesnek. Éspedig úgy, hogy sem érvel, sem erővel, sem tudomásul nem vevéssel nem lehet elhallgattatni.

Jézus erre a belső valóságra hív. Amikor saját magáról beszél, akkor erről a belső közegről, belső valóságról beszél, amelyet ő maga él. Ez az, ami a hétköznapi viszonyok számára nem létezik, ám mindenki számára elérhető, mint a saját belső valósága. Mert magként itt van mindegyikünkben. Erre vonatkozik a példabeszéd 'ismerik a hangját', és 'nevükön szólítja' fordulata is. Egyszerre személyes és személy-fölötti, mindenki számára, ahogyan Jézus számára is: egyszerre vonatkozik rá, és független tőle. Ez a Jézusban már élően jelenlevő valóság az 'ajtó' és a 'legelő' amin keresztül és ahová más is beléphet.

Nem az a kérdés tehát, hogy kinek van igaza, hogy mi az egyetlen igazság, és kinek van felhatalmazása ennek a birtoklására, kinek van joga 'terelni a juhokat'. Az a kérdés, hogy Isten országa valóságában vagy-e, Isten országa jelen van-e a számodra, a te számodra. Amivel rajtad keresztül megjelenik mindazok számára is, akiknek szeme van látni és füle van hallani. A 'tolvaj és rabló' fordulat tehát arra vonatkozik, hogy Isten országának a valósága jelenik-e meg az Isten nevében fellépő által, vagy pedig ezzel ellentétben az igazság kizárólagosságának a jogával lép-e fel. Ha Bokor, akkor emlékezzünk rá, hogy Gyurka bácsi számára nem az volt a kérdés, hogy kinek van igaza, hanem hogy az Isten országát megtalálja-e az, aki keresi. Amihez pedig nem kell semmi különös, mindenki számára jelen van, és mindenki elérheti.

Neumann Attila, Budapest